

Kontaktperson: Sara Ege Grindaker og Maiken Wickstrøm
Vår dato: 22.03.2017
Vår referanse: 17/1
Rundskriv erstatter: 2012-45

Rundskriv om husdyrproduksjon ved fradeling av tomter etter jordlova

1. Innledning

1. 1. Aktualitet

Hensikten med dette rundskrivet er å opplyse om mulige konsekvenser ved tett samarbeid om husdyrproduksjon. Bakgrunnen er at man i flere saker de siste årene har konstatert driftsfellesskap mellom produsenter etter produksjonstilskudd- og husdyrkonsesjonsregelverket. Slikt samarbeid kan medføre betydelige økonomiske konsekvenser for produsentene.

Landbruksdirektoratet erfarer at flere av sakene, som ofte gjelder svine- og fjørfeproduksjon, har begynt med at produsenter har fått fradelt én eller flere tomter fra eiendommen sin. Deretter har det blitt etablert tilsvarende produksjon på den utskilte tomten, gjerne av noen produsenten har en nær relasjon til, og produsentene har begynt å samarbeide om driften på en slik måte at det konstateres driftsfellesskap etter produksjonstilskudd- og husdyrkonsesjonsregelverket. Dette viser at når det gis tillatelse til at landbrukseiendommer deles etter lov 12.05.1995 nr. 23 om jord (jordlova) § 12, kan denne tillatelsen legge til rette for at de involverte produsentene, bevisst eller ubevisst, etablerer et samarbeid som kan få konsekvenser etter produksjonstilskudd- og husdyrkonsesjonsregelverket.

Landbruksdirektoratet og fylkesmannen har den senere tiden hatt økt oppmerksomhet på kontroll med husdyrproduksjon på utskilt tomt. Det anses nødvendig å fortsette med dette i tiden fremover også.

1.2. Utgangspunkter

I det følgende vil ”driftsfellesskap” brukes som en samlebetegnelse for samarbeid som reguleres av produksjonstilskudd- og husdyrkonsesjonsregelverket.

Det er kommunen som avgjør om det skal gis samtykke til søknader om deling av landbrukseiendommer etter jordlova. Fylkesmannen er klageinstans. Det understrekes at kommunen ved behandlingen av disse delingssaker ikke kan ta hensyn til at tomtedelingen kan legge til rette for et driftsfellesskap. Derimot kan kommunen *informere* partene i delingssaken om driftsfellesskapsbestemmelsene etter produksjonstilskudd- og husdyrkonsesjonsregelverket, samt hvilke konsekvenser et driftsfellesskap kan få for dem. Slik informasjon kan bidra til at partene blir mer bevisste på regelverket, og oppfordre dem til å foreta nærmere undersøkelser av om deres eventuelle samarbeid vil rammes av driftsfellesskapsbestemmelsene *før* de for eksempel investerer i ny driftsbygning.

Rundskrivet gir en beskrivelse av

- samarbeidsbestemmelsene i produksjonstilskudd- og husdyrkonsesjonsregelverket, herunder konsekvenser av driftsfellesskap
- forholdet mellom delingssaker og driftsfellesskapsaker
- hva kommunen kan gjøre der foretak samarbeider om husdyrproduksjon

2. Driftsfellesskap i produksjonstilskudd- og husdyrkonsesjonsregelverket

2.1 Driftsfellesskapsbestemmelsene

2.1.1 I husdyrkonsesjonsregelverket

Av lov 16.01.2004 nr. 5 om regulering av svine- og fjørfeproduksjonen (svine- og fjørfeproduksjonsloven) § 3 første ledd første setning fremgår det at konsesjonsplikt inntreder dersom to eller flere konsesjonsregulerte produksjoner har felles eierinteresser, og deres samlede produksjonsomfang overstiger konsesjonsgrensen. Bestemmelsen skal dekke alle former for foretak som en fysisk eller juridisk person har eierinteresser i, direkte eller indirekte.

Videre fremgår det av svine- og fjørfeproduksjonsloven § 3 første ledd andre setning at konsesjonsplikt også inntreder dersom ”to eller flere samarbeider om konsesjonsregulert produksjon i en slik grad at de må anses å ha økonomiske interesser i samme produksjon”. Med dette menes at dersom to eller flere samarbeider så tett at de oppnår, eller har mulighet til å oppnå, økonomisk gevinst eller fordel av samarbeidet, er samarbeidet regelstridig dersom deres *samlede* produksjon overstiger gjeldende konsesjonsgrense. Det er et slikt samarbeid som omtales som ”driftsfellesskap” i dette rundskrivet.

Hensikten med bestemmelsen er å hindre at konsesjonsgrensene omgås ved at flere produsenter slår seg sammen til én stor enhet. Dette er i tråd med svine- og fjørfeproduksjonslovens formål om å bremse utviklingen mot svært store enheter innenfor kraftfårfremmende produksjoner, jf. lovens § 1.

2.1.2 I produksjonstilskuddsregelverket

I forskrift 19.12.2014 nr. 1817 om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket (produksjonstilskuddsforskriften) § 7 andre ledd fremgår det at foretak i driftsfellesskap skal få utmålt tilskudd for det samlede dyretall og areal som disponeres innenfor driftsfellesskapet. Driftsfellesskap defineres her som ”foretak som reelt sett inngår i én felles virksomhet eller på annen måte oppnår skalafordeler gjennom samarbeid og søker

tilskudd til samme produksjon”. Med ”skalafordeler” menes lavere kostnad per produsert enhet.

Bakgrunnen for bestemmelsen er at store foretak har mange fordeler på grunn av størrelsen, og at det er en målsetting i jordbruksavtalen å jevne ut inntektsmulighetene i jordbruket. Produksjonstilskuddsforskriften § 7 andre ledd innebærer at foretakene som inngår i et driftsfellesskap blir underlagt en felles beregning ut fra hva foretakene totalt disponerer.

Videre er det i produksjonstilskuddsforskriften § 7 siste ledd opprettet en kobling mellom driftsfellesskapsvurderingen etter produksjonstilskuddsregelverket og driftsfellesskapsvurderingen etter husdyrkonsesjonsregelverket. Det fremgår her at dersom landbruksmyndighetene har konstatert at det foreligger forhold som utløser konsesjonsplikt etter svine- og fjørfeproduksjonsloven § 3, skal det alltid anses å foreligge driftsfellesskap etter produksjonstilskuddsforskriften § 7 andre ledd.

2.2 Driftsfellesskapsvurderingen

Som det fremgår av punkt 2.1, er driftsfellesskapsbestemmelsene noe forskjellig utformet i de to regelverkene. Vurderingen av om foretak samarbeider i en slik grad at de må anses å ha økonomiske interesser i samme produksjon (driftsfellesskap etter husdyrkonsesjonsregelverket) og om foretak reelt sett inngår i en felles virksomhet (driftsfellesskap etter produksjonstilskuddsregelverket), har imidlertid mange elementer felles. Det er disse felles elementene som vil behandles i det følgende.

For å avgjøre om det foreligger et driftsfellesskap, må det foretas en konkret helhetsvurdering basert på de faktiske forholdene i hver enkelt sak. Nedenfor nevnes noen momenter som typisk kan være av betydning i vurderingen av om det foreligger et driftsfellesskap eller ikke. Momentene vil ha ulik vekt. Dette innebærer at i én konkret sak vil ett moment alene kunne være tilstrekkelig for å konstatere driftsfellesskap, mens det i en annen sak kan være at flere momenter samlet gir grunnlag for slik konstatering.

Momenter i en driftsfellesskapsvurdering kan blant annet være:

- økonomisk sammenblanding
- arbeidsinnsats
- driftsopplegg
- maskinfellesskap
- produksjon i samme anlegg
- geografisk nærhet
- nære relasjoner
- fradelt tomt

Dersom det kan påvises en **økonomisk sammenblanding** mellom to eller flere foretak, vil det være et tungtveiende moment for at det foreligger driftsfellesskap. Indikasjoner på økonomisk sammenblanding kan for eksempel være at det fremstår som tilfeldig på hvilket foretak ulike inntekter og utgifter er regnskapsført. Foretakene i samarbeidet leverer eksempelvis slakt på bare ett produsentnummer, eller det er manglende samsvar mellom fôrregnskap og dyretall i foretaket.

I en driftsfellesskapsvurdering kan det videre være av betydning å se nærmere på omfanget av egen og andres **arbeidsinnsats**. Hvis for eksempel en produsent gjør størstedelen av arbeidet i en annens produksjon, kan det etter omstendighetene være

grunn til å tro at han har en tett tilknytning til, og muligens også økonomisk interesse i, denne produksjonen. Videre vil det være relevant å se på om en produsents arbeid i en annens produksjon lønnes til markedspris.

Driftsopplegget er et tredje moment. Med dette menes at måten produsentene har organisert driften på, resulterer i en felles gevinst eller fordel. Som eksempel kan nevnes felles håndtering av gjødsel, felles oppstalling og felles innkjøp av fôr eller dyr.

Videre kan **maskinfellesskap** være et relevant moment i en vurdering av om det foreligger driftsfellesskap. At foretakene har felles maskinpark er i utgangspunktet ikke tilstrekkelig for å konstatere driftsfellesskap, men et svært omfattende maskinfellesskap i tillegg til samarbeid på andre områder, kan indikere at samarbeidet er for tett.

Dersom foretakenes produksjon finner sted i **samme anlegg**, vil det tale sterkt i retning av at det foreligger driftsfellesskap. Dette gjelder selv om driftsbygningen strekker seg over flere eiendommer. Når dyr står inne i samme fjøs vil det for eksempel være svært sannsynlig at de føres samtidig og at det er felles gjødselhåndtering.

Geografisk nærhet kan være et viktig moment i en driftsfellesskapsvurdering. Foregår to produksjoner med nær beliggenhet til hverandre, kan dette trekke sterkt i retning av at det foreligger driftsfellesskap.

Videre har **nære relasjoner** mellom produsenter, som familiære bånd, betydning i en vurdering av om det foreligger driftsfellesskap. Det understrekes at slike relasjoner ikke automatisk tilsier at produsentene inngår i et driftsfellesskap. Imidlertid vil det på bakgrunn av nære relasjoner mellom produsentene være grunn til å nøye vurdere om deres respektive produksjoner drives adskilt.

I vurderingen av om det foreligger driftsfellesskap er **fradeling av tomter** et sentralt moment. Dersom en produsent får fradelt én eller flere tomter og det etableres tilsvarende produksjon på den utskilte tomten, kan det være grunn til å anta at de samarbeider for tett. Særlig gjelder dette dersom det i tillegg er nære relasjoner mellom produsentene. Som nevnt innledningsvis, erfarer Landbruksdirektoratet at det ofte er ved fradeling av tomt til nærstående at det konstateres driftsfellesskap. Produsenter som innretter driften sin på denne måten, må regne med å bli kontrollert.

Landbruksdirektoratet understreker at listen over momenter ikke er uttømmende. Vi vil anbefale både kommunen, fylkesmenn og produsenter å se nærmere på rundskriv med kommentarer til forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket, samt rundskriv med kommentarer til lov og forskrift om regulering av svine- og fjørfeproduksjonen. I disse rundskrivene, som oppdateres jevnlig, vises det til flere momenter som kan være av betydning for driftsfellesskapsvurderingen.

2.3 Konsekvenser av driftsfellesskap

2.3.1 Etter husdyrkonsesjonsregelverket

Dersom det pågår et regelstridig samarbeid etter svine- og fjørfeproduksjonsloven § 3 første ledd, og de aktuelle foretakene samlet sett har produsert ut over gjeldende konsesjonsgrense, kan den eller de ansvarlige ilegges en standardisert erstatning, jf. svine- og fjørfeproduksjonsloven § 10, jf. forskrift av 01.04.2004 nr. 611 om regulering av svine- og fjørfeproduksjonen § 8. Etter lovens forarbeider skal bestemmelsen forstås slik at erstatning *skal* ilegges dersom konsesjonsgrensen rent objektivt er brutt.

Satsene for den standardiserte erstatningen følger av forskriften § 8, og tar utgangspunkt i den fortjeneste produsenten har hatt av den ulovlige produksjonen, jf. svine- og fjørfeproduksjonsloven § 10 første ledd siste punktum.

Hvis det ulovlige samarbeidet har pågått over flere år før det oppdages, kan den standardiserte erstatningen bli svært høy. Tilsvarende gjelder dersom hver av produsentene i driftsfellesskapet har produsert tett opp til konsesjonsgrensen. Dette kan illustreres med et eksempel:

To foretak har i en periode samarbeidet så tett at de anses å ha økonomiske interesser i samme produksjon. Til sammen har de to foretakene et år hatt 4 200 omsatte og slaktede slaktegriser. For de 2 100 slaktegrensene som overstiger konsesjonsgrensen, skal det ilegges standardisert erstatning. Satsen for slaktegris er per i dag kr 300, jf. forskrift om regulering av svine- og fjørfeproduksjonen § 8 første ledd nr. 4. Regnestykket blir: $2\ 100 \times 300 = \text{kr } 630\ 000$ i standardisert erstatning. Tenker man seg at foretakene har vært i driftsfellesskap og hver for seg produsert opp til konsesjonsgrensen i tre år, kommer den standardiserte erstatningen på $\text{kr } 1\ 890\ 000$ ($2\ 100 \times 300 \times 3$).

2.3.2 Etter produksjonstilskuddsregelverket

Foretakene som inngår i et driftsfellesskap blir underlagt en felles beregning ut fra hva foretakene totalt disponerer. Dersom foretakene har levert hver sin søknad, får de innvilget den andel av tilskuddet som knytter seg til de respektive søknadene. Der flere foretak søker gjennom ett foretak, innvilges tilskuddet til dette. Dersom foretakene uaktsomt eller forsettlig har unnlatt å opplyse om at de er i driftsfellesskap, skal tilskuddet avkortes, jf. produksjonstilskuddsforskriften § 7 annet ledd annet punktum.

3. Forholdet mellom delingssaker og driftsfellesskapsaker

Som nevnt innledningsvis kan ikke kommunen ta hensyn til at det kan bli etablert et driftsfellesskap etter produksjonstilskudd- og husdyrkonsesjonsregelverket når den behandler søknader om samtykke til fradeling etter jordlova § 12. Som selvstendig næringsdrivende har produsentene uansett selv et ansvar for å kjenne til regelverket som gjelder for deres næring, og dermed også for at de tilpasser seg i tråd med regelverket etter tomtedelingen.

Landbruksdirektoratet ser likevel et behov for at kommunen, i delingssaker etter jordlova, informerer partene om driftsfellesskapsbestemmelsene. Dette fordi Landbruksdirektoratet opplever at flere produsenter rammes forholdsviss hardt om driftsfellesskap konstateres. Erstatningsbeløpet er i mange tilfeller høyt, og det har for de fleste også stor innvirkning på økonomien at de blir avkortet i tilskuddet. Disse økonomiske reaksjonene kommer gjerne samtidig som at de har store kostnader knyttet til etablering av ny produksjon. Videre erfarer Landbruksdirektoratet at flere oppfatter kommunens delingstillatelse som en slags aksept av måten de planlegger å drive sin produksjon etter tomtedelingen.

4. Hva kommunen bør gjøre i delingssaker etter jordlova

Dette bør kommunen gjøre:

- orientere partene om driftsfellesskapsbestemmelsene i produksjonstilskudd- og husdyrkonsesjonsregelverket
- gi partene vedlagte informasjonsskriv
- henvise partene til riktig instans for å få mer informasjon om produksjonstilskudd- og husdyrkonsesjonsregelverket

Med hilsen
for Landbruksdirektoratet

Nils-Einar Eliassen
seksjonssjef

Hans Edvin Flugund
seksjonssjef

Dokumentet er elektronisk godkjent og trenger derfor ingen signatur.

Kopi til:
Landbruks- og matdepartementet

Viktig informasjon til husdyrprodusenter som søker om å få fradelte tomt

DERSOM DU:

- driver husdyrproduksjon
- søker kommunen om å fradele tomt
- planlegger å etablere husdyrproduksjon på den utskilte tomten

er det viktig at du er oppmerksom på at tett samarbeid mellom to eller flere foretak kan få konsekvenser etter produksjonstilskudd- og husdyrkonsesjonsregelverket.

NÅR ER SAMARBEIDET SÅ TETT AT DET FÅR KONSEKVENSER?

Når to eller flere foretak samarbeider så nært at de oppnår, eller har mulighet til å oppnå, økonomisk gevinst eller fordel av samarbeidet, er samarbeidet i strid med husdyrkonsesjonsregelverket dersom foretakenes samlede produksjon overstiger konsesjonsgrensen.

Samarbeidet får konsekvenser etter produksjonstilskuddregelverket når foretak reelt sett inngår i én felles virksomhet og søker tilskudd uten å opplyse om samarbeidet

Vurderingen av om foretak har en økonomiske fordel av samarbeidet eller av om foretak reelt sett inngår i én felles virksomhet, gjøres skjønnsmessig ut i fra forholdene i den konkrete sak. Momenter som spiller inn er blant annet økonomisk sammenblanding, geografisk nærhet, driftsopplegg, nære relasjoner med videre.

KONSEKVENSER AV TETT SAMARBEID VED HUSDYRPRODUKSJON

Dersom den samlede produksjonen til foretakene overstiger konsesjonsgrensen, skal den eller de ansvarlige ilegges standardisert erstatning etter husdyrkonsesjonsregelverket. Erstatningsbeløpet kan bli svært høyt avhengig av størrelsen på produksjonen og hvor lenge det ulovlige samarbeidet har pågått.

Etter produksjonstilskuddregelverket får foretakene i samarbeidet beregnet tilskudd for det samlede dyreantallet og arealet som disponeres innad i driftsfelleskapet. Dersom foretaket uaktsomt eller forsettlig har unnlatt å opplyse om at de er i driftsfelleskap, skal tilskuddet avkortes.

DERSOM DELINGSSØKNADEN DIN GODKJENNES, BØR DU:

- sette deg godt inn i reglene om samarbeid i produksjonstilskudd- og husdyrkonsesjonsregelverket for å bli klar over konsekvenser av at du etablerer tett samarbeid med noen
- kontakte ditt lokale landbrukskontor eller fylkesmannens landbruksavdeling for mer informasjon og veiledning om dette

KONTROLL

Kommunen og/eller fylkesmannen kan kontrollere om foretakene er i et driftsfellesskap. Dersom du får samtykke til deling etter jordlova § 12 og det etableres husdyrproduksjon på den utskilte tomten, må du regne med å bli kontrollert.

REGLENE OM SAMARBEID FINNER DU HER:

- svine- og fjørfeproduksjonsloven § 3 første ledd og § 10 (lov 16.01.2004 nr. 5 om regulering av svine- og fjørfeproduksjonen)
- svine- og fjørfeproduksjonsforskriften § 8 (forskrift 01.04.2004 nr. 611 om regulering av svine- og fjørfeproduksjonen)
- produksjonstilskuddforskriften § 7 annet ledd (forskrift 19.12.2014 nr. 1817 om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket)

Du finner disse på www.lovdatab.no, www.landbruksdirektoratet.no, eller ved å kontakte din kommune eller fylkesmann.